

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. gegužės 8 d. *

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija – SESV 20 straipsnis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7 ir 24 straipsniai – Direktyva 2008/115/EB – 5 ir 11 straipsniai – Trečiosios šalies pilietis, kuriam taikomas draudimas atvykti į šalį – Prašymas leisti gyventi šalyje, pateiktas šeimos susijungimo su Europos Sąjungos piliečiu, kuris niekada nesinaudojo savo judėjimo laisve, tikslu – Atsisakymas nagrinėti prašymą“

Byloje C-82/16

dėl *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba, Belgija) 2016 m. vasario 8 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. vasario 12 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

K. A.,

M. Z.,

M. J.,

N. N. N.,

O. I. O.,

R. I.,

B. A.

prieš

Belgische Staat

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič ir C. Vajda, teisėjai J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, E. Jarašiūnas, S. Rodin, F. Biltgen ir C. Lycourgos (pranešėjas),

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. vasario 28 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: nyderlandų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- K. A., M. Z. ir B. A., atstovaujamų advokato J. De Lien,
- M. J., atstovaujamo advokato W. Goossens,
- N. N. N., atstovaujamo advokato B. Brijs,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet ir M. Jacobs, padedamų advokatų C. Decordier, D. Matray ir T. Bricout,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos T. Papadopoulou,
- Europos Komisijos, atstovaujamos E. Montaguti, C. Cattabriga ir P. J. O. Van Nuffel,

susipažinęs su 2017 m. spalio 26 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 20 straipsnio, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 ir 24 straipsnių ir 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 5 ir 11 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant septynis K. A., M. Z., M. J., N. N. N., O. I. O., R. I. ir B. A ginčus su *gemachtigde van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding* (Prieglobsčio, migracijos, socialinės integracijos ir kovos su skurdu valstybės sekretoriaus įgaliotinis, toliau – kompetentinga nacionalinė institucija) dėl pastarosios sprendimų nenagrinėti jų prašymų išduoti leidimus gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu ir, atsižvelgiant į konkretų atvejį, įpareigoti išvykti iš šalies arba įvykdyti įpareigojimą išvykti iš šalies.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2008/115 2 ir 6 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:
 - „(2) 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Briuselio Europos Vadovų Taryba paragino suformuoti efektyvią išsiuntimo ir repatriacijos politiką, pagrįstą bendrais standartais, siekiant, kad su grąžintinais asmenimis būtų elgiamasi žmoniškai ir kad būtų gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas.
- <...>
- (6) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad neteisėtas trečiųjų šalių piliečių buvimas būtų nutrauktas vadovaujantis teisinga ir aiškia tvarka. Pagal bendruosius ES teisės principus sprendimai pagal šią direktyvą turėtų būti priimami dėl kiekvieno konkretaus atvejo atskirai ir vadovaujantis objektyviais kriterijais, t. y. nagrinėjant turėtų būti atsižvelgiama ne vien į neteisėto buvimo faktą. Naudodamos standartines sprendimų, susijusių su grąžinimu, t. y. sprendimų grąžinti ir, jei priimama, sprendimų uždrausti atvykti ir sprendimų dėl išsiuntimo, formas, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tą principą ir visapusiškai laikytis visų taikytinų šios direktyvos nuostatų.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„Šia direktyva nustatomi bendri standartai ir tvarka, taikomi valstybėse narėse, grąžinant neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, remiantis pagrindinėmis teisėmis kaip [Sąjungos] ir tarptautinės teisės bendraisiais principais, įskaitant pabėgėlių apsaugos ir žmogaus teisių reikalavimus.“

5 Minėtos direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje.“

6 Tos pačios direktyvos 3 straipsnyje įtvirtinta

„Šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

2) „neteisėtas buvimas“ – trečiosios šalies piliečio, kuris neatitinka arba nebeatitinka [2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1),] 5 straipsnyje nustatytų atvykimo sąlygų ar kitų atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje;

3) „grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grąžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grįžti arba priverstinai – į:

- asmens kilmės šalį arba
- tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus, ar kitas nuostatas, arba
- kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas;

4) „sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti;

5) „išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grįžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės;

6) „draudimas atvykti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, uždraudžiantis nustatytą laiką atvykti į valstybių narių teritoriją ir būti joje, priimamas kartu su sprendimu grąžinti;

<...>“

7 Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:

- a) vaiko interesus,
- b) šeimos gyvenimą,
- c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,

ir laikosi negrąžinimo principo.“

8 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.

<...>“

9 Minėtos direktyvos 7 straipsnio 4 dalis suformuluota taip:

„Jeigu esama pasislėpimo pavojaus, arba jei prašymas dėl teisėto buvimo buvo atmestas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas, arba jei suinteresuotas asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar nacionaliniam saugumui, valstybės narės gali nesuteikti laikotarpio savanoriškai išvykti arba suteikti trumpesnę nei septynių dienų laikotarpį.“

10 Tos pačios direktyvos 11 straipsnyje nustatyta:

„1. Sprendimai grąžinti priimami kartu su draudimu atvykti:

- a) jei laikotarpis savanoriškai išvykti nebuvo suteiktas, arba
- b) jei prievolė grįžti nebuvo įvykdyta.

Kitais atvejais sprendimai grąžinti gali būti priimami kartu su draudimu atvykti.

2. Draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgiant į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes ir iš esmės neviršija penkerių metų. Ji vis dėlto gali viršyti penkerius metus, jei trečiosios šalies pilietis kelia rimtą grėsmę viešajai tvarkai, valstybės saugumui ar nacionaliniam saugumui.

3. Valstybės narės apsvaisto, ar panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti tuo atveju, kai trečiosios šalies pilietis, kuriam taikomas draudimas atvykti, dėl kurio sprendimas priimtas pagal 1 dalies antrą pastraipą, gali įrodyti, kad jis išvyko iš valstybės narės teritorijos visiškai laikydamasis sprendimo grąžinti.

Nepažeidžiant 1 dalies pirmos pastraipos b punkto, draudimas atvykti netaikomas trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos ir kuriems pagal 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvą 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis [(OL L 261, 2004, p. 19)], suteiktas leidimas gyventi, ir tuo atveju, jei atitinkamas trečiosios šalies pilietis nekelia grėsmės viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar nacionaliniam saugumui.

Valstybės narės atskirais atvejais dėl humanitarinių priežasčių gali nepriimti draudimo atvykti, jį panaikinti arba sustabdyti.

Valstybės narės gali panaikinti ar sustabdyti draudimą atvykti atskirais atvejais ar tam tikrų jų kategorijų atvejais dėl kitų priežasčių.

<...>“

Belgijos teisė

- 11 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 1980 m. gruodžio 15 d. *Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen* (Įstatymas dėl užsieniečių patekimo į valstybės teritoriją, apsigyvenimo, įsikūrimo ir išvežimo ar išvesdinimo (*Moniteur belge*, 1980 m. gruodžio 31 d., p. 14584; toliau - 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymas)) 7 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Nepažeisdamas palankesnių tarptautinės sutarties nuostatų ministras arba jo įgaliotas asmuo gali užsienietį, kuris neturi nei leidimo gyventi Belgijos Karalystėje, nei leidimo atvykti į ją gyventi ilgiau kaip tris mėnesius arba joje įsikurti, įpareigoti išvykti iš šalies per nustatytą terminą arba 1, 2, 5, 11 arba 12 punkte nurodytais atvejais dėl jo išduoti įpareigojimą išvykti iš šalies per nustatytą terminą:

<...>

12° kai užsieniečiui nustatytas draudimas atvykti, kuris nesustabdytas ir nepanaikintas.

<...>“

- 12 Šio įstatymo 40bis straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Sąjungos piliečio šeimos nariais laikomi šie asmenys:

- 1° jo sutuoktinis arba užsienietis, su kuriuo užregistruota partnerystė, Belgijoje prilyginama santuokai, ir kuris jį lydi arba pas jį atvyksta;
- 2° partneris, kuris jį lydi arba pas jį atvyksta, su kuriuo Sąjungos pilietis teisėtai užregistravęs partnerystę.

Partneriai turi atitikti šias sąlygas:

- a) įrodyti jų tinkamai nustatytus ilgalaikius ir tvirtus partnerystės ryšius.

Ilgalaikiai ir tvirti partnerystės ryšiai įrodomi:

- jeigu partneriai įrodo, kad jie Belgijoje ar kitoje šalyje nepertraukiamai kartu gyveno bent vienu metų laikotarpį iki prašymo pateikimo, arba
 - jeigu partneriai įrodo, kad pažįstami bent dvejus metus iki prašymo pateikimo, <...> arba
 - jei partneriai turi bendrą vaiką;
- b) atvykti kartu gyventi;
- c) abu yra vyresni nei dvidešimt vienu metų;
- d) yra nesusituokę ir neturi ilgalaikių ir tvirtų partnerystės ryšių su kitu asmeniu;

<...>

- 3° jo ir jo sutuoktinio arba 1 ar 2 dalyje nurodyto partnerio tiesiosios žemutinės linijos jaunesni nei 21 metų arba jų išlaikomi giminaičiai, kurie juos lydi arba pas juos atvyksta <...>;

<...>

5° 40 straipsnio 4 dalies pirmos pastraipos 2 punkte nurodyto išlaikomo nepilnamečio Europos Sąjungos piliečio tėvas arba motina, turintis (-i) globos teisę.“

13 Minėto įstatymo 40ter straipsnyje nustatyta:

„Šio skyriaus nuostatos taikomos belgo šeimos nariams, jeigu:

- jie yra 40bis straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos 1–3 punktuose nurodyti šeimos nariai, kurie belgą lydi arba pas jį atvyksta,
- jie yra 40bis straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos 4 punkte nurodyti šeimos nariai, kurie yra nepilnamečio belgo tėvai, jų tapatybė įrodyta asmens tapatybės dokumentais ir jie belgą lydi arba pas jį atvyksta.

Dėl šeimos narių, nurodytų 40bis straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos 1–3 punktuose, Belgijos pilietis privalo įrodyti, kad:

- turi nuolatinių, pakankamų ir reguliariai gaunamų pragyvenimo lėšų. <...>
- turi tinkamą būstą, suteikiantį jam galimybę priimti jo šeimos narį (-ius), kuris (-ie) prašo leisti pas jį atvykti <...>“

14 To paties įstatymo 43 straipsnis, kuris taip pat taikomas Belgijos piliečių šeimos nariams pagal jo 40ter straipsnį, suformuluotas taip:

„Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisę atvykti į šalį ir joje gyventi galima riboti tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos pagrindais ir atsižvelgiant į šiuos apribojimus:

- 1° šiais pagrindais negalima remtis siekiant ekonominių tikslų;
- 2° viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priemonės turi atitikti proporcingumo principą ir turi būti grindžiamos vien atitinkamo asmens elgesiu. Buvęs teistumas savaime negali pagrįsti tokių priemonių. Atitinkamo asmens elgesys turi kelti tikrą, esamą ir pakankamai rimtą pavojų, kenkiantį vienam iš pagrindinių visuomenės interesų. Motyvai, kurie tiesiogiai nesusiję su konkrečiu atveju aplinkybėmis arba grindžiami bendrosios prevencijos sumetimais, nepriimtini;

<...>

Kai ministras arba jo įgaliotas asmuo svarsto, ar atimti Sąjungos piliečiui arba jo šeimos nariui teisę gyventi šalyje dėl viešosios tvarkos, valstybės saugumo arba visuomenės sveikatos pagrindų, jis turi atsižvelgti į atitinkamo asmens gyvenimo Belgijos Karalystėje trukmę, jo amžių, sveikatos būklę, šeiminių ir ekonominių situaciją, socialinę ir kultūrinę integraciją ir į tai, ar jis palaiko glaudžius ryšius su kilmės šalimi.“

15 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 74/11 straipsnyje nustatyta:

„§ 1. Draudimo atvykti trukmė nustatoma atsižvelgiant į visas konkrečiu atveju aplinkybes.

Sprendimas išsiųsti priimamas kartu su draudimu atvykti daugiausia trejus metus šiais atvejais:

- 1° kai nesuteiktas terminas savanoriškai išvykti arba
- 2° kai neįvykdytas ankstesnis sprendimas išvežti arba išvesdinti.

Antroje pastraipoje numatytas maksimalus trejų metų terminas pratęsiamas iki penkerių metų, kai:

- 1° trečiosios šalies pilietis sukčiavo arba kitu neteisėtu būdu siekė, kad jam būtų leista apsigyventi arba kad jis išsaugotų teisę gyventi šalyje;
- 2° trečiosios šalies pilietis sudarė santuoką, partnerystę arba įsivaikino tik tam, kad jam būtų leista gyventi šalyje arba kad jis išlaikytų teisę gyventi Belgijos Karalystėje.

Sprendimas išvežti arba išvesdinti gali būti priimamas kartu su draudimu atvykti ilgesnį kaip penkerių metų laikotarpį, kai trečiosios šalies pilietis kelia didelį pavojų viešajai tvarkai arba nacionaliniam saugumui.

§ 2. <...>

Ministras arba jo įgaliotas asmuo gali konkrečiais atvejais dėl humanitarinių priežasčių nenustatyti draudimo atvykti.

§ 3. Draudimas atvykti įsigalioja pranešimo apie draudimą atvykti dieną.

Draudimas atvykti negali pažeisti teisės į tarptautinę apsaugą, kaip nustatyta 9ter, 48/3 ir 48/4 straipsniuose.“

16 Pagal šio įstatymo 74/12 straipsnį:

„§ 1. Ministras arba jo įgaliotas asmuo gali panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti dėl humanitarinių priežasčių.

<...>

Išskyrus tarptautinėje sutartyje, įstatyme ar karaliaus dekrete numatytas leidžiančias nukrypti nuostatas, trečiosios šalies pilietis turi pateikti motyvuotą prašymą kompetentingai jo gyvenamosios ar buvimo vietos užsienyje Belgijos diplomatinei ar konsulinei įstaigai.

§ 2. Trečiosios šalies pilietis gali pateikti ministrui arba jo įgaliotam asmeniui prašymą panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti motyvuodamas, kad įvykdytas anksčiau nustatytas įpareigojimas išvežti arba išvesdinti; šiuo tikslu jis pateikia rašytinį įrodymą, kad išvyko iš Belgijos valstybės teritorijos visiškai laikydamasis sprendimo išvežti arba išvesdinti.

§ 3. Sprendimas dėl prašymo panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti priimamas ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo jo pateikimo. Jeigu sprendimas nepriimamas per keturis mėnesius, laikoma, kad buvo priimtas neigiamas sprendimas.

§ 4. Kol nagrinėjamas prašymas dėl panaikinimo arba sustabdymo, atitinkamas trečiosios šalies pilietis neturi teisės atvykti į Belgijos Karalystę arba joje gyventi.

<...>“

17 Minėto įstatymo 74/13 straipsnyje nustatyta:

„Priimdamas sprendimą išvežti arba išvesdinti ministras arba jo įgaliotas asmuo atsižvelgia į vaiko interesus, atitinkamo trečiosios šalies piliečio šeiminių gyvenimą ir sveikatos būklę.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 18 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad visi pareiškėjai pagrindinėse bylose yra trečiųjų šalių piliečiai, Belgijos piliečių, kurie nepasinaudojo savo teise laisvai judėti arba įsikurti, šeimos nariai. Buvo priimti sprendimai juos grąžinti ir nustatyti draudimai atvykti į atitinkamos valstybės narės teritoriją. Šie sprendimai dėl jų visų tapo galutiniai ir, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, pagal nacionalinės teisės aktus jie iš esmės gali būti panaikinti arba jų poveikis gali būti laikinai sustabdytas tik užsienyje pateikus prašymus panaikinti minėtus sprendimus arba sustabdyti jų vykdymą.
- 19 Pareiškėjai pagrindinėje byloje vėliau Belgijoje pateikė prašymus išduoti leidimą gyventi šalyje kaip Belgijos piliečio išlaikomiems tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams (K. A. ir M. Z. atvejai), nepilnamečio vaiko, Belgijos piliečio, tėvams (M. J., N. N. N., O. I. O. ir R. I. atvejai) arba teisėtam kartu su Belgijos piliečiu gyvenančiam partneriui, kurį su Belgijos piliečiu sieja tvirti santykiai (B. A. atvejis). Kompetentinga nacionalinė institucija šių prašymų nenagrinėjo, remdamasi tuo, kad dėl pareiškėjų pagrindinėje byloje buvo priimti sprendimai – ir jie tebegalioja – uždrausti atvykti į šalį. Minėti pareiškėjai apskundė ginčijamus sprendimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui.
- 20 Kaip konkrečiai matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kiek tai susiję, pirma, su Armėnijos piliete K. A., jai apie įpareigojimą išvykti iš šalies ir draudimą trejus metus atvykti į šalį, nustatytą dėl to, kad ji neįvykdė prievolės grįžti, o laikotarpis savanoriškai išvykti nebuvo suteiktas, nes ji buvo laikoma keliančia grėsmę viešajai tvarkai dėl įvykio, kai buvo užklupta vagianti iš parduotuvės lentynų, pranešta 2013 m. vasario 27 d. 2014 m. vasario 10 d. K. A. ir du jos sūnūs dar būdami Belgijos teritorijoje pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo su vaikus išlaikančiu tėvu, Belgijos piliečiu, tikslu. 2014 m. kovo 28 d. kompetentinga nacionalinė institucija priėmė sprendimą įpareigoti išvykti iš šalies ir taip atsisakė nagrinėti šį prašymą, remdamasi draudimu atvykti, apie kurį buvo pranešta 2013 m. vasario 27 d.
- 21 Antra, kiek tai susiję su Rusijos piliečiu M. Z., jam apie įpareigojimą išvykti iš šalies ir draudimą trejus metus atvykti, nustatytą todėl, kad jis neįvykdė prievolės grįžti, o laikotarpis savanoriškai grįžti jam nebuvo suteiktas, nes jis buvo laikomas keliančiu grėsmę viešajai tvarkai po to, kai buvo surašytas protokolas dėl vagystės įsibraunant į garažą, pranešta 2014 m. liepos 2 d. M. Z. 2014 m. rugsėjo 8 d. buvo priverstinai grąžintas į Rusiją. 2014 m. lapkričio 5 d. suinteresuotasis asmuo, kuris vėl buvo Belgijos teritorijoje, pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip tėvo belgo išlaikomam tiesiosios žemutinės linijos giminaičiui. 2015 m. balandžio 29 d. kompetentinga nacionalinė valdžios institucija atsisakė atsižvelgti į šį prašymą, remdamasi jam nustatytu draudimu atvykti, ir, be to, nurodė įvykdyti įpareigojimą išvykti iš šalies.
- 22 Trečia, kiek tai susiję su Ugandos piliete M. J., įpareigojimas išvykti iš šalies buvo priimtas du kartus, t. y. 2012 m. sausio 13 d. ir tų pačių metų lapkričio 12 d. 2013 m. sausio 11 d. jai pranešta apie draudimą trejus metus atvykti į šalį, nustatytą dėl to, kad neįvykdė prievolės grįžti, o laikotarpis savanoriškai grįžti jai nebuvo suteiktas, nes ji Belgijoje neturėjo oficialaus adreso, todėl buvo rizika, kad ji slėpsis, be to, ji buvo laikoma keliančia grėsmę viešajai tvarkai dėl įvykio, kai policija surašė protokolą dėl kūno sužalojimo. 2014 m. vasario 20 d. M. J., būdama Belgijos teritorijoje, pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip 2013 m. spalio 26 d. gimusio nepilnamečio vaiko, Belgijos piliečio, motinai. 2014 m. balandžio 30 d. sprendimu kompetentinga nacionalinė institucija atsisakė nagrinėti jos prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, remdamasi 2013 m. sausio 11 d. nustatytu draudimu atvykti, ir įpareigojo ją išvykti iš šalies.
- 23 Ketvirta, kiek tai susiję su Kenijos piliete N. N. N., dėl jos atitinkamai 2012 m. rugsėjo 11 d. ir 2013 m. vasario 22 d. buvo priimti du įpareigojimai išvykti iš šalies. Vėliau N. N. N. pagimdė dukrą, jai 2014 m. balandžio 3 d. dėl tėvo buvo suteikta Belgijos pilietybė. 2014 m. balandžio 24 d. buvo priimtas naujas įpareigojimas N. N. N. išvykti iš šalies ir jai buvo pranešta apie draudimą trejus metus atvykti į šalį,

nustatytą todėl, kad ji neįvykdė prievolės grįžti. 2014 m. rugsėjo 9 d. N.N.N. Belgijos teritorijoje pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip nepilnamečio vaiko, Belgijos piliečio, motinai. Grįsdama šį prašymą, ji pateikė įrodymų, kad jos dukros tėvas moka alimentus, ir laišką, kuriame pastarasis pareiškia negalįs rūpintis dukra visą darbo dieną ir teigia, kad būtų geriau, jei dukra liktų gyventi su savo motina. 2015 m. kovo 4 d. kompetentinga nacionalinė institucija atsisakė nagrinėti prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, remdamasi N. N. N. nustatyto draudimu atvykti, ir, be to, nurodė jai vykdyti įpareigojimą išvykti iš šalies.

- 24 Penkta, kiek tai susiję su Nigerijos piliečiu O. I. O., jis susituokė su Belgijos piliete R. C. ir su ja susilaukė dukters, Belgijos pilietės. 2010 m. gegužės 11 d. O. I. O. buvo nuteistas už tyčinį kūno sužalojimą. Po skyrybų su O. I. O. 2011 m. balandžio 6 d. R. C. buvo suteikta išimtinė dukters globos teisė. Dukra gyvena pas motiną, kuri gauna šeimos išmokas ir kitas socialines išmokas. Be to, O. I. O. teisė bendrauti su dukra laikinai sustabdyta. Dėl skyrybų su R. C. buvo priimtas sprendimas panaikinti O. I. O. teisę gyventi šalyje ir įpareigojimas išvykti iš šalies. 2013 m. gegužės 28 d. jam buvo pranešta apie draudimą aštuonerius metus atvykti į šalį, nustatytą dėl to, kad jis nesilaikė prievolės grįžti ir kad laikotarpis savanoriškai išvykti nebuvo suteiktas, nes tuo metu jis kėlė rimtą ir tikrą grėsmę viešajai tvarkai. 2013 m. lapkričio 6 d. O. I. O. Belgijos teritorijoje pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip nepilnamečio vaiko, Belgijos piliečio, tėvui. 2014 m. balandžio 30 d. kompetentinga nacionalinė institucija atsisakė nagrinėti šį prašymą, remdamasi 2013 m. gegužės 28 d. jam nustatyto draudimu atvykti, ir, be to, įpareigojo O. I. O. išvykti iš šalies.
- 25 Šešta, kiek tai susiję su Albanijos piliečiu R. I., kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, jis yra vaiko, Belgijos piliečio, tėvas. Gimęs vaikui, jo teisė gyventi šalyje, kurią jis buvo įgijęs apgaulingai, buvo panaikinta. 2012 m. gruodžio 17 d. jam taip pat buvo pranešta apie draudimą penkerius metus atvykti į šalį, nustatytą dėl to, kad jis apgaulingai arba naudodamasis kitomis neteisėtomis priemonėmis įgijo ir išlaikė teisę gyventi šalyje. Vėliau R. I. Albanijoje susituokė su savo vaiko motina, Belgijos piliete. 2014 m. rugpjūčio 21 d. R. I. būdamas Belgijos teritorijoje pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip nepilnamečio vaiko, Belgijos piliečio, tėvui. 2015 m. vasario 13 d. kompetentinga nacionalinė institucija atsisakė nagrinėti šį prašymą, remdamasi jam nustatyto draudimu atvykti, ir, be to, nurodė įvykdyti įpareigojimą išvykti iš šalies.
- 26 Septinta, kiek tai susiję su Gvinėjos piliečiu B. A., dėl jo atitinkamai 2013 m. sausio 23 d. ir 2013 m. gegužės 29 d. buvo priimti du įpareigojimai išvykti iš šalies. 2014 m. birželio 13 d. jam buvo pranešta apie draudimą trejus metus atvykti į šalį, nustatytą dėl to, kad jis neįvykdė prievolės grįžti. Vėliau Belgijos teritorijoje jis sudarė bendro gyvenimo su savo partneriu, Belgijos piliečiu, sutartį ir pateikė prašymą išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę kaip teisėtam Belgijos piliečio, su kuriuo jis palaiko tvirtus ir ilgalaikius ryšius, partneriui. 2015 m. gegužės 21 d. kompetentinga nacionalinė institucija atsisakė nagrinėti prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, remdamasi 2014 m. birželio 13 d. nustatyto draudimu atvykti į šalį, ir, be to, nurodė įvykdyti įpareigojimą išvykti iš šalies.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma nurodo, kad pagal nacionalinę praktiką, taikomą visais atvejais nesant galimybės atsižvelgti į konkrečią situaciją, pareiškėjų pagrindinėje byloje pateikti prašymai išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu nebuvo nagrinėti iš esmės, remiantis tuo, kad šiems trečiųjų šalių piliečiams buvo uždrausta atvykti į šalį. Taigi, kalbant apie šiuos prašymus, reikia nurodyti, kad nebuvo atsižvelgta į šeimos gyvenimą ar tam tikrais atvejais vaiko interesą arba šeimos narių, Belgijos piliečių, statusą kaip Sąjungos piliečių. Minėtas teismas taip pat nurodo, kad, anot kompetentingos nacionalinės institucijos, pareiškėjai pagrindinėje byloje visų pirma turi išvykti iš Belgijos, tada prašyti sustabdyti arba panaikinti draudimą atvykti į šalį ir tik tada pateikti prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, remdamiesi šeimos susijungimo pagrindu.

- 28 Minėtas teismas šiuo klausimu pažymi, kad pagal nacionalinę teisę sprendimas dėl atitinkamo asmens kilmės šalyje pateikto prašymo panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti į šalį turi būti priimtas per keturis mėnesius nuo prašymo pateikimo. Jeigu per šį terminą sprendimas nepriimamas, laikoma, kad prašymas atmestas. Be to, tik tai priėmus sprendimą panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti į šalį, per šešis mėnesius priimamas sprendimas dėl trečiosios šalies piliečio jo kilmės šalyje pateikto prašymo išduoti vizą šeimos susijungimo tikslu.
- 29 Toliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jo nagrinėjamos bylos nepatenka nei į 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224), nei į 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46), taikymo sritį. Taip pat jis pažymi, kad šiose bylose Sąjungos piliečiai, šeimos ryšiais susiję su atitinkamais pareiškėjais pagrindinėje byloje, reguliariai nevyksta į kitą valstybę narę kaip darbuotojai arba paslaugų teikėjai ir šeimos gyvenimą su šiais pareiškėjais jie pradėjo arba tęsė faktiškai gyvendami tik Belgijoje, o ne kitoje valstybėje narėje.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto pažymi, kad Sąjungos piliečio, kuris nepasinaudojo laisvo judėjimo teise, situacija negali būti vien dėl šios aplinkybės prilyginama išimtinai vidaus situacija, atsižvelgiant į 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) ir 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimą *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277).
- 31 Taip pat jis pažymi, kad, nors principai, įtvirtinti 2011 m. kovo 8 d. Sprendime *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), turi būti taikomi tik išimtinėmis aplinkybėmis, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija negalima daryti išvados, jog jie taikomi tik situacijose, kai tarp trečiosios šalies piliečio, kuris prašo suteikti teisę gyventi šalyje, ir nepilnamečio vaiko, Sąjungos piliečio, yra biologinis ryšys. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad reikia atsižvelgti į priklausomumo santykį tarp nepilnamečio Sąjungos piliečio ir trečiosios šalies piliečio, nes būtent dėl šios priklausomybės Sąjungos pilietis būtų *de facto* priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu trečiosios šalies piliečiui, nuo kurio jis priklauso, nebūtų leista gyventi šalyje.
- 32 Šiomis aplinkybėmis *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba, Belgija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Sąjungos teisę, ypač SESV 20 straipsnį ir [Direktyvos 2008/115] 5 ir 11 straipsnius, siejamus su Chartijos 7 ir 24 straipsniais, reikia aiškinti taip, kad tam tikromis aplinkybėmis draudžiama nacionalinė praktika, kai prašymas leisti gyventi šalyje, kurį pateikia šeimos narys trečiosios šalies pilietis, remdamasis šeimos susijungimu su Sąjungos piliečiu valstybėje narėje, kurioje gyvena aptariamas Sąjungos pilietis, turintis šios valstybės narės pilietybę ir nepasinaudojęs savo teise laisvai judėti ir įsikurti (toliau – nejudus Sąjungos pilietis), paliekamas nenagrinėtas, kartu priimant sprendimą išvežti ar išvesdinti ar jo nepriimant, vien dėl to, kad aptariamam šeimos nariui, trečiosios šalies piliečiui, galiojo nustatytas draudimas atvykti į Europos Sąjungą?
- a) Ar nagrinėjant tokias aplinkybes turi reikšmės tai, kad tarp šeimos nario, trečiosios šalies piliečio, ir nejudaus Sąjungos piliečio yra priklausomumo santykis, kuris yra ne vien šeiminis ryšys? Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, kokie kriterijai yra svarbūs nustatant, ar yra priklausomumo santykis? Ar atsakant į šį klausimą gali būti veiksmingai remiamasis jurisprudencija dėl šeimos gyvenimo buvimo pagal [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK)] 8 straipsnį ir Chartijos 7 straipsnį?
- b) Konkrečiai kalbant apie nepilnamečius vaikus, ar pagal SESV 20 straipsnį reikalaujama daugiau negu biologinio ryšio tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko, Sąjungos piliečio? Ar atsakant į šį klausimą reikšminga tai, kad įrodomas gyvenimas kartu, ar pakanka emocinių ir

finansinių ryšių, pavyzdžiui, gyvenimo arba lankymo sąlygų ir išlaikymo išmokų mokėjimo? Ar atsakant į šį klausimą galima naudingai remtis sprendimais *Ogieriakhi* (C-244/13, EU:C:2014:2068, 38 ir 39 punktai), *Singh ir kt.* (C-218/14, EU:C:2015:476, 54 punktas) ir *O. ir kt.* (C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 56 punktas)? Šiuo aspektu taip pat žr. [2017 m. gegužės 10 d. Sprendimą *Chavez-Vilchez ir kt.* (C-133/15, EU:C:2017:354)].

- c) Ar nagrinėjant tokias aplinkybes turi reikšmės tai, kad šeimos gyvenimas buvo sukurtas tuo momentu, kai trečiosios šalies piliečiui jau buvo nustatytas draudimas atvykti, todėl jis žinojo, jog valstybėje narėje gyvena neteisėtai? Ar šiuo faktu galima naudingai remtis siekiant užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui leidimo gyventi suteikimo, remiantis šeimos susijungimu, procedūra?
 - d) Ar nagrinėjant tokias aplinkybes turi reikšmės tai, kad sprendimas nustatyti draudimą atvykti neapskustas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 13 straipsnio 1 dalį, arba tai, kad skundas dėl tokio sprendimo nustatyti draudimą atvykti atmestas?
 - e) Ar tai, kad draudimas atvykti nustatytas dėl viešosios tvarkos pagrindų ar dėl neteisėto buvimo, yra svarbus veiksnys? Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar dar reikia išnagrinėti, ar aptariamam trečiosios šalies pilietis kelia tikrą, esamą ir pakankamai rimtą pavojų vienam iš pagrindinių visuomenės interesų? Ar šiuo klausimu Direktyvos 2004/38 27 ir 28 straipsniai, kurie perkelti [1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo] 43 ir 45 straipsniais, ir reikšminga Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl viešosios tvarkos gali būti taikomi pagal analogiją nejudžių Sąjungos piliečių šeimos nariams (žr. [2016 m. rugsėjo 13 d. sprendimus *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675) ir *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674)])?
2. Ar Sąjungos teisę, ypač Direktyvos 2008/115 5 straipsnį ir Chartijos 7 bei 24 straipsnius, reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė praktika, pagal kurią galiojančiu draudimu atvykti remiamasi paliekant nenagrinėtą vėliau valstybės narės teritorijoje pateiktą prašymą [leisti gyventi šalyje] dėl šeimos susijungimo su nejudžiu Sąjungos piliečiu, neatsižvelgiant į šeimos gyvenimą ir vaikų interesus, kurie nurodomi šiame vėliau pateiktame prašyme?
 3. Ar Sąjungos teisę, ypač Direktyvos 2008/115 5 straipsnį ir Chartijos 7 bei 24 straipsnius, reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė praktika, pagal kurią dėl trečiosios šalies piliečio, kuriam jau nustatytas galiojantis draudimas atvykti, priimamas sprendimas išvežti arba išvesdinti, neatsižvelgiant į šeimos gyvenimą ir vaikų interesus, kurie nurodomi prašyme [leisti gyventi šalyje] dėl šeimos susijungimo su nejudžiu Sąjungos piliečiu, pateiktame po to, kai buvo nustatytas draudimas atvykti?
 4. Ar Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 3 dalį reikia suprasti taip, kad trečiosios šalies pilietis prašymą panaikinti galiojančią draudimą atvykti arba sustabdyti jo vykdymą visuomet turi pateikti nebūdamas Sąjungos teritorijoje, ar yra aplinkybių, leidžiančių šį prašymą pateikti Sąjungos teritorijoje?
 - a) Ar Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 3 dalies trečią ir ketvirtą pastraipą reikia suprasti taip, kad šios direktyvos 11 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta sąlyga, kad draudimo atvykti panaikinimas arba sustabdymas svarstomas tik tuo atveju, kai trečiosios šalies pilietis įrodo, kad išvyko iš valstybės teritorijos visiškai laikydamasis sprendimo grąžinti, turi būti įvykdyta kiekvienu konkrečiu atveju arba visais atvejais be išimties?
 - b) Ar pagal Direktyvos 2008/115 5 ir 11 straipsnius draudžiamas toks aiškinimas, kad prašymas leisti gyventi dėl šeimos susijungimo su nejudžiu Sąjungos piliečiu, kuris nepasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi, gali būti laikomas implicitiniu prašymu laikinai panaikinti arba sustabdyti galiojančią ir galutinę draudimą atvykti, kuris vėl būtų taikomas, jeigu nebūtų įvykdytos gyvenimo šalyje sąlygos?
 - c) Ar tai, kad dėl pareigos pateikti prašymą dėl panaikinimo arba sustabdymo kilmės šalyje trečiosios šalies pilietis ir nejudus Sąjungos pilietis išskiriami tik laikinai, yra svarbus aspektas? Ar yra aplinkybių, kuriomis pagal Chartijos 7 ir 24 straipsnius draudžiamas toks laikinas išskyrimas?

- d) Ar tai, kad dėl pareigos prašymą dėl panaikinimo arba sustabdymo pateikti kilmės šalyje Sąjungos pilietis prireikus turi tik tam tikram laikui išvykti iš Sąjungos teritorijos, yra svarbus aspektas? Ar yra aplinkybių, kuriomis pagal SESV 20 straipsnį draudžiama, kad nejudus Sąjungos pilietis tam tikram laikui būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos?“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

- 33 Paskelbus generalinės advokatės išvadą, Belgijos vyriausybė dokumentu (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2017 m. gruodžio 12 d.) paprašė atnaujinti žodinę proceso dalį, kad jai būtų suteikta galimybė, pirma, pateikti pastabas dėl išvados, nes joje klaidingai aiškinama Direktyva 2008/115, ir, antra, pateikti pastabas dėl 2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Ouhrami* (C-225/16, EU:C:2017:59) ir 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Petrea* (C-184/16, EU:C:2017:684).
- 34 Kalbant apie kritiką, pareikštą dėl generalinės advokatės išvados, reikia priminti, kad, pirma, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute ir Teisingumo Teismo procedūros reglamente suinteresuotosioms šalims nenumatyta galimybė pateikti pastabų dėl generalinio advokato išvados (2017 m. spalio 25 d. Sprendimo *Polbud – Wykonawstwo*, C-106/16, EU:C:2017:804, 23 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 35 Antra, pagal SESV 252 straipsnio antrą pastraipą generalinio advokato pareiga – viešame posėdyje visiškai nešališkai ir nepriklausomai teikti motyvuotą išvadą dėl bylų, kuriose pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statutą jis privalo dalyvauti. Teisingumo Teismas nėra saistomas nei generalinio advokato išvados, nei motyvų, kuriais remdamasis jis padarė savo išvadą. Todėl suinteresuotosios šalies nesutikimas su generalinio advokato išvada, nepaisant to, kokie klausimai joje nagrinėjami, savaime negali būti motyvas, pateisinantis žodinės proceso dalies atnaujinimą (2017 m. spalio 25 d. Sprendimo *Polbud – Wykonawstwo*, C-106/16, EU:C:2017:804, 24 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 36 Be to, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį pagal savo Procedūros reglamento 83 straipsnį – pirmiausia, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės (2017 m. birželio 22 d. Sprendimo *Federatie Nederlandse Vakvereniging ir kt.*, C-126/16, EU:C:2017:489, 33 punktą).
- 37 Tačiau šioje byloje Teisingumo Teismas, susipažinęs su generalinės advokatės nuomone, mano, kad turi visą būtiną informaciją sprendimui dėl jam pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimti ir kad šis prašymas neturi būti nagrinėjamas remiantis argumentu, dėl kurio jam nebuvo pareikšta nuomonės.
- 38 Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas mano, kad nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

- 39 Pirmiausia reikia pažymėti, kad visos pagrindinėse bylose nagrinėjamos situacijos susijusios su kompetentingos nacionalinės institucijos sprendimu nenagrinėti trečiosios šalies piliečio, Belgijos piliečio šeimos nario (tiesiosios žemutinės linijos giminaičio, vieno iš tėvų arba kartu gyvenančio teisėto partnerio), prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, remiantis tuo, kad buvo priimtas sprendimas uždrausti šiam trečiosios šalies piliečiui atvykti į šalį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad, remiantis nacionaline teise, pareiškėjai pagrindinėje byloje iš principo turi savo kilmės šalyje pateikti prašymą panaikinti arba sustabdyti jiems taikomą draudimą atvykti, kad galėtų tinkamai pateikti prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu.

- 40 Toliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad kiekvienoje iš septynių pagrindinių bylų Belgijos pilietis niekada nebuvo pasinaudojęs teise laisvai judėti Sąjungoje. Todėl trečiosios šalies pilietis, minėto Belgijos piliečio šeimos narys, negali įgyti išvestinės teisės gyventi šalyje nei pagal Direktyvą 2004/38, nei pagal SESV 21 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 52–54 punktus).
- 41 Galiausiai, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kompetentingos nacionalinės institucijos priimtuose „sprendimuose dėl išvežimo ar išvesdinimo“ pareiškėjams pagrindinėse bylose nustatyta prievolė išvykti iš Belgijos teritorijos ir kartu nustatyti draudimai į ją atvykti. Kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 44 punkte, vadinasi, nagrinėjant Teisingumo Teismui pateiktus klausimus tokie sprendimai turi būti laikomi „sprendimais grąžinti“, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 4 punktą (šiuo klausimu taip pat žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, 39 punktą).

Dėl pirmųjų dviejų klausimų

- 42 Savo pirmaisiais dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti:
- ar Direktyvos 2008/115 5 ir 11 straipsniai, taip pat SESV 20 straipsnis, prireikus siejami su Chartijos 7 ir 24 straipsniais, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama valstybės narės praktika, kai prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktas jos teritorijoje trečiosios šalies piliečio, šios valstybės narės pilietybę turinčio ir teise laisvai judėti nepasinaudojusio Sąjungos piliečio šeimos nario, nenagrinėjamas vien dėl to, kad šiam trečiosios šalies piliečiui taikomas draudimas atvykti į šią šalį, neatsižvelgiant į tai, ar tarp šio Sąjungos piliečio ir minėto trečiosios šalies piliečio yra toks priklausomumo ryšys, kad, atsisakius pastarajam suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje, minėtas Sąjungos pilietis faktiškai būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos ir taip netektų galimybės veiksmingai naudotis dėl jo statuso suteikiamomis pagrindinėmis teisėmis,
 - jeigu atsakymas būtų teigiamas, į kokias aplinkybes reikia atsižvelgti siekiant nustatyti, ar egzistuoja toks priklausomumo ryšys, ir, kai Sąjungos pilietis yra nepilnametis, kokia reikšmė turėtų būti teikiama šeimos ryšiui (biologiniam arba teisiniam) ir šio atitinkamos valstybės narės pilietybę turinčio Sąjungos piliečio gyvenimo ir finansinio išlaikymo sąlygoms;
 - kokią reikšmę šiame kontekste gali turėti:
 - aplinkybė, kad priklausomumo santykis, kuriuo remiasi trečiosios šalies pilietis savo prašymui išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu pagrįsti, atsirado po to, kai dėl jo buvo priimtas sprendimas uždrausti atvykti į šalį,
 - aplinkybė, kad šis draudimas yra galutinis tuo metu, kai trečiosios šalies pilietis pateikia prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, ir
 - aplinkybė, kad minėtas draudimas pagrįstas prievolės grįžti neįvykdymu arba viešosios tvarkos sumetimais.

Dėl prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu nenagrinėjimo remiantis tuo, kad prašymą pateikusiam asmeniui buvo nustatytas draudimas atvykti į atitinkamos valstybės narės teritoriją

- 43 Pirmiausia būtina nustatyti, ar Direktyvos 2008/115 5 ir 11 straipsniai arba SESV 20 straipsnis, prireikus siejami su Chartijos 7 ir 24 straipsniais, turi būti aiškinami kaip draudžiantys valstybės narės praktiką, kai nenagrinėjamas prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, minėtos valstybės narės teritorijoje pateiktas trečiosios šalies piliečio, kuriam taikomas draudimas atvykti į šalį.

– *Dėl Direktyvos 2008/115*

- 44 Pirmiausia reikia priminti, kad Direktyva 2008/115 susijusi tik su trečiųjų šalių piliečių, neteisėtai esančių valstybės narės teritorijoje, grąžinimu, taigi ja nesiekama suderinti visų valstybių narių teisės aktų, susijusių su užsieniečių buvimu (2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *Celaj*, C-290/14, EU:C:2015:640, 20 punktas). Taigi, Direktyva 2008/115 nustatyti bendri standartai ir tvarka susiję tik su sprendimų grąžinti priėmimu ir jų vykdymu (2011 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Achughbaban*, C-329/11, EU:C:2011:807, 29 punktas).
- 45 Šios direktyvos nuostatomis nereglamentuojama, kaip turėtų būti nagrinėjamas prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktas, kaip pagrindinėse bylose, priėmus sprendimą grąžinti kartu su draudimu atvykti į šalį. Be to, tokio prašymo nenagrinėjimas šio sprendimo 27 punkte nurodytomis aplinkybėmis negali sutrukdyti taikyti šioje direktyvoje numatytos grąžinimo procedūros.
- 46 Remiantis tuo, darytina išvada, kad Direktyva 2008/115, būtent jos 5 ir 11 straipsniai, turi būti aiškinama kaip nedraudžianti valstybės narės praktikos, kai prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktas jos teritorijoje trečiosios šalies piliečio, šios valstybės narės pilietybę turinčio ir teise laisvai judėti nepasinaudojusio Sąjungos piliečio šeimos nario, nenagrinėjamas vien dėl to, kad šiam trečiosios šalies piliečiui taikomas draudimas atvykti į šalį.

– *Dėl SESV 20 straipsnio*

- 47 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją remiantis SESV 20 straipsniu kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, suteikiamas Sąjungos piliečio statusas; jis valstybių narių piliečiams yra pagrindinis statusas (žr., be kita ko, 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktą; 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 41 punktą; 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 69 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 48 Sąjungos pilietybė kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikia pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, jei taikomi Sutartyje ir jai vykdyti patvirtintose priemonėse nustatyti apribojimai ir reikalavimai (2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 70 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 49 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 20 straipsnį draudžiamos nacionalinės priemonės, įskaitant sprendimus nesuteikti teisės gyventi šalyje Sąjungos piliečio šeimos nariams, kuriomis iš Sąjungos piliečių atimama galimybė veiksmingai naudotis pagrindinėmis jo statuso suteikiamomis teisėmis (2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 42 punktas; 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo O ir kt., C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 45 punktas ir 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 61 punktas).

- 50 Vis dėlto Sutarties nuostatos, susijusios su Sąjungos pilietybe, nesuteikia jokios savarankiškos teisės trečiųjų šalių piliečiams. Teisės, kurios gali būti suteikiamos tokiems piliečiams, yra ne savarankiškos minėtų piliečių teisės, o iš teisių, kuriomis naudojasi Sąjungos pilietis, kildinamos teisės. Šių išvestinių teisių tikslas ir pateisinimas grindžiamas išvada, kad atsisakius jas pripažinti gali būti pažeista, be kita ko, Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti (2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 62 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 51 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad egzistuoja labai specifinių situacijų, kai, nepaisant to, kad netaikoma su trečiųjų šalių piliečių teise gyventi šalyje susijusi antrinė teisė ir kad atitinkamas Sąjungos pilietis nepasinaudojo teise laisvai judėti, trečiosios šalies piliečiui, kuris yra minėto Sąjungos piliečio šeimos narys, vis dėlto turi būti suteikta teisė gyventi šalyje, nes Sąjungos piliečio turimos Sąjungos pilietybės veiksmingumas būtų paneigtas, jei dėl tokios teisės nesuteikimo jis faktiškai privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos ir iš jo būtų atimtos galimybės veiksmingai naudotis pagrindinėmis jo statuso suteikiamomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 43 ir 44 punktus ir 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 63 punktą).
- 52 Vis dėlto atsisakius trečiosios šalies piliečiui suteikti teisę gyventi šalyje Sąjungos pilietybės veiksmingumas būtų paneigtas tik jeigu tarp šio trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos piliečio, jo šeimos nario, egzistuoja toks priklausomumo santykis, dėl kurio pastarasis būtų priverstas lydėti aptariamą trečiosios šalies pilietį ir išvykti iš Sąjungos teritorijos (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 65–67 punktus; 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 56 punktą ir 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 69 punktą).
- 53 Šiuo atveju reikia konstatuoti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjama praktika dėl procedūros taisyklių, pagal kurias, teikdamas prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, trečiosios šalies pilietis gali remtis išvestine teise pagal SESV 20 straipsnį.
- 54 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad, žinoma, valstybės narės turi nustatyti išvestinės teisės gyventi šalyje, kuri šio sprendimo 51 punkte nurodytomis specifinėmis aplinkybėmis turi būti pripažįstama trečiosios šalies piliečiui pagal SESV 20 straipsnį, suteikimo taisykles, tačiau šios procedūros taisyklės negali pakenkti minėto 20 straipsnio veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 76 punktą).
- 55 Pagal pagrindinėse bylose nagrinėjamą nacionalinę praktiką prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu nagrinėjamas ir išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį gali būti suteikiama tik su sąlyga, kad trečiosios šalies pilietis įvykdo prievolę išvykti iš Sąjungos teritorijos prieš pateikdamas prašymą panaikinti jam taikomą draudimą atvykti į šalį arba sustabdyti jo vykdymą. Be to, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, priklausomumo santykis tarp šio trečiosios šalies piliečio ir jo šeimos nario, Sąjungos piliečio, kaip antai apibūdintas šio sprendimo 52 punkte, nenagrinėjamas tol, kol nepanaikintas draudimas šiam trečiosios šalies piliečiui atvykti į šalį arba nesustabdytas jo vykdymas.
- 56 Priešingai, nei teigia Belgijos vyriausybė, pagal nagrinėjamą nacionalinę praktiką nustatyta prievolė trečiosios šalies piliečiui išvykti iš Sąjungos teritorijos, kad galėtų prašyti panaikinti arba sustabdyti jam taikomą draudimą atvykti į šalį, gali pakenkti SESV 20 straipsnio veiksmingumui, jei vykdant tą prievolę dėl priklausomumo santykio tarp trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos piliečio, jo šeimos nario, pastarajam faktiškai tektų jį lydėti ir, kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neribotam laikotarpiui išvykti iš Sąjungos teritorijos.
- 57 Tiesa, jog dėl trečiosios šalies piliečio atsisakymo vykdyti pareigą grįžti ir bendradarbiauti per išvežimo ar išvesdinimo procedūrą jam neturi būti leidžiama visiškai arba iš dalies išvengti sprendimo dėl draudimo atvykti teisinių pasekmių (šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Ouhrami*,

C-225/16, EU:C:2017:590, 52 punktą), vis dėlto, kai trečiosios šalies pilietis kompetentingai nacionalinei institucijai pateikia prašymą suteikti teisę gyventi šalyje šeimos susijungimo su Sąjungos piliečiu, atitinkamos valstybės narės piliečiu, tikslu, ši institucija negali atsisakyti nagrinėti šį prašymą, remdamasi vien tuo, kad šiam trečiosios šalies piliečiui taikomas draudimas atvykti į šios valstybės narės teritoriją. Atvirkščiai, ji turi išnagrinėti šį prašymą ir įvertinti, ar tarp atitinkamų trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos piliečio yra toks priklausomumo santykis, kad šiam trečiosios šalies piliečiui iš principo turi būti suteikta išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį, nes kitaip šis Sąjungos pilietis faktiškai būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, ir taip iš jo būtų atimta galimybė veiksmingai naudotis pagrindinėmis jo statuso suteikiamomis teisėmis. Jei taip būtų, atitinkama valstybė narė privalo panaikinti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį ir jam nustatytą draudimą atvykti į šalį arba bent jau sustabdyti jo vykdymą.

- 58 Iš tiesų, tai, kad trečiosios šalies pilietis neribotam laikui būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, siekdamas, kad būtų panaikintas jam nustatytas draudimas atvykti į šią teritoriją arba sustabdytas jo vykdymas, iš anksto nepatikrinus, ar tarp jo ir jo šeimos nario, Sąjungos piliečio, nėra tokio priklausomumo santykio, dėl kurio pastarasis būtų priverstas lydėti trečiosios šalies pilietį į jo kilmės šalį, nors būtent dėl šio priklausomumo santykio šiam trečiosios šalies piliečiui iš principo turėtų būti pripažįstama išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį, prieštarautų šiuo straipsniu siekiamam tikslui.
- 59 Priešingai, nei teigia Belgijos vyriausybė, Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 6 punktas ir 11 straipsnio 3 dalis negali paneigti šios išvados.
- 60 Tiesa, kad pagal Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą valstybės narės gali apsvarstyti, ar panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti, nustatytą kartu su sprendimu grąžinti, kuriame buvo nustatytas terminas savanoriškai išvykti, tuomet, kai atitinkamas trečiosios šalies pilietis vykdydamas šį sprendimą išvyko iš šalies. Tačiau reikia pažymėti, kad to paties 11 straipsnio 3 dalies trečioje ir ketvirtoje pastraipose Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė galimybę valstybėms narėms atskirais atvejais panaikinti draudimą atvykti arba sustabdyti jo vykdymą dėl kitų priežasčių, nei nurodytos šios nuostatos pirmoje pastraipoje, ir minėtose pastraipose nenurodyta, kad trečiosios šalies pilietis, kuriam taikomas draudimas atvykti, turi būti išvykęs iš atitinkamos valstybės narės teritorijos.
- 61 Priešingai, nei teigia Belgijos vyriausybė, pagal Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 6 punktą ir 11 straipsnio 3 dalį valstybėms narėms nedraudžiama panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti į šalį tuo atveju, jei sprendimas grąžinti nebuvo įvykdytas ir trečiosios šalies pilietis yra jų teritorijoje.
- 62 Darytina išvada, kad SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis valstybės narės praktiką, kai prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktas jos teritorijoje trečiosios šalies piliečio, šios valstybės narės pilietybę turinčio ir teise laisvai judėti nepasinaudojusio Sąjungos piliečio šeimos nario, nenagrinėjamas vien dėl to, kad šiam trečiosios šalies piliečiui taikomas draudimas atvykti į šalį, neatsižvelgiant į tai, ar tarp šių Sąjungos piliečio ir minėto trečiosios šalies piliečio yra toks priklausomumo santykis, kad, atsisakius pastarajam suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje, minėtas Sąjungos pilietis iš tikrųjų būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos ir taip netektų galimybės veiksmingai naudotis pagrindinėmis jo statuso suteikiamomis teisėmis.

Dėl priklausomumo santykio, kuris pagrindinėse bylose galėtų pagrįsti išvestinę teisę gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį

- 63 Antra, reikia išnagrinėti aplinkybes, į kurias atsižvelgus būtų galima pripažinti priklausomumo santykį, kuris pagrindinėse bylose galėtų pagrįsti pagal SESV 20 straipsnį suteikiamą išvestinę teisę gyventi šalyje.

- 64 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad atitinkamai K. A., M. Z. ir B. A. pateikti skundai pagrindinėse bylose susiję su prašymais išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktais pilnamečių trečiųjų šalių piliečių, kurių tėvas arba partneris taip pat yra pilnametis Belgijos pilietis. Tačiau M. J., N. N. N., O. I. O. ir R. I. pateikti skundai pagrindinėse bylose susiję su prašymais išduoti leidimus gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktais pilnamečių trečiųjų šalių piliečių, kurių nepilnamečiai vaikai yra Belgijos piliečiai.
- 65 Pirma, kiek tai susiję su pagrindinėmis bylomis, kuriose pareiškėjai yra atitinkamai K. A., M. Z. ir B. A., visų pirma reikia pažymėti, kad, skirtingai nei nepilnamečiai vaikai, ypač jei jie yra mažamečiai, kaip antai Sąjungos piliečiai byloje, kurioje priimtas 2011 m. kovo 8 d. Sprendimas *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124), suaugęs asmuo iš esmės gali gyventi nepriklausomai nuo savo šeimos narių. Darytina išvada, kad toks priklausomumo santykis tarp dviejų suaugusiųjų tos pačios šeimos narių, dėl kurio pagal SESV 20 straipsnį atsirastų išvestinė teisė gyventi šalyje, gali būti pripažintas tik išimtiniais atvejais, kai, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamas asmuo niekaip negali būti atskirtas nuo savo šeimos nario, nuo kurio jis priklauso.
- 66 Šiuo atveju nė vienoje iš trijų pagrindinių bylų, kurioje nagrinėjami šeimos santykiai tarp suaugusiųjų, iš Teisingumo Teismui pateiktų bylų medžiagos neatrodo, kad egzistuoja toks priklausomumo santykis, kuris galėtų pagrįsti, kad trečiosios šalies piliečiui būtų suteikta išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį.
- 67 Pirma, kalbant apie K. A., prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tik konstatuoja, kad ji išlaikoma savo tėvo, Belgijos piliečio, tačiau nei iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nei iš K. A. pateiktų pastabų nematyti, kad šis priklausomumo ryšys galėtų būti toks, kad, atsisakius K. A. suteikti teisę gyventi Belgijoje, jos tėvas dėl tokio ryšio būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos.
- 68 Antra, kiek tai susiję su M. Z., ji nuo savo belgo tėvo priklauso tik finansiškai. Tačiau, kaip iš esmės nurodė generalinė advokatė savo išvados 79 punkte, vien finansinio priklausomumo ryšys akivaizdžiai nėra toks, dėl kurio M. Z. tėvas, Belgijos pilietis, būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos tuo atveju, jeigu būtų atsisakyta M. Z. suteikti teisę gyventi Belgijoje.
- 69 Trečia, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą visiškai nematyti, kad egzistuoja koks nors priklausomumo ryšys tarp B. A. ir jos teisėto sugyventinio.
- 70 Kita vertus, kiek tai susiję su M. J., N. N. N., O. I. O. ir R. I. skundais pagrindinėse bylose, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas, siekdamas nustatyti, ar dėl to, kad vienam iš vaiko, Sąjungos piliečio, tėvų, trečiosios šalies piliečiui, atsisakoma suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje, iš šio vaiko atimama galimybė faktiškai naudotis pagrindinėmis jo turimo statuso teikiamomis teisėmis ir todėl jis priverčiamas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jau nusprendė, kad vaiko globos klausimas ir tai, ar vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, yra teisiškai, finansiškai arba emociškai atsakingas už šį vaiką, yra svarbios aplinkybės (šiuo klausimu žr. 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 68 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 71 Konkrečiai kalbant, kad būtų įvertinta grėsmė, ar atitinkamas vaikas, Sąjungos pilietis, būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti išvestinę teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kiekvienoje pagrindinėje byloje turi nustatyti, kuris tėvas faktiškai rūpinasi vaiku ir ar egzistuoja vaiko ir vieno iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečio, faktinis priklausomumo santykis. Atlikdamos šį vertinimą kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į teisę, kad būtų gerbiamas šeimos gyvenimas, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje, o šis straipsnis turi būti aiškinamas kartu su pareiga atsižvelgti į vaiko interesą, kaip nurodyta minėtos Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje (2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 70 punktas).

- 72 Aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai rūpintis vaiku, yra svarbi, bet jos vienos nepakanka, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad vaikas būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu šiam trečiosios šalies piliečiui būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje. Tokia išvada, siekiant užtikrinti atitinkamo vaiko interesą, turi būti daroma atsižvelgiant į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, be kita ko, į vaiko amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju keltų šio vaiko raidai (2017 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Chavez-Vilchez ir kt.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 71 punktą).
- 73 Aplinkybė, kad vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, gyvena kartu su nepilnamečiu vaiku, Sąjungos piliečiu, yra viena iš svarbių aplinkybių, į kurią reikia atsižvelgti nustatant, ar tarp jų yra priklausomumo santykis, tačiau ji nepripažintina būtina sąlyga (šiuo klausimu žr. 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 54 punktą).
- 74 Vis dėlto vienintelės aplinkybės, kad valstybės narės pilietis dėl ekonominių sumetimų arba norėdamas turėti neišskirtą šeimą Sąjungos teritorijoje pageidauja, kad jo šeimos nariai, kurie neturi vienos iš valstybių narių pilietybės, gyventų su juo Sąjungos teritorijoje, savaime nepakanka nuspręsti, kad, nepripažinus tokios teisės, Sąjungos pilietis būtų priverstas palikti Sąjungos teritoriją (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 68 punktą ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 52 punktą).
- 75 Taigi, biologinių arba teisinių šeimos santykių tarp nepilnamečio Sąjungos piliečio ir vieno iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečio, nepakanka, kad minėtam vienam iš tėvų būtų galima, vadovaujantis SESV 20 straipsniu, pripažinti išvestinę teisę gyventi valstybės narės, kurios pilietis yra nepilnametis vaikas, teritorijoje.
- 76 Remiantis šio sprendimo 64–75 punktais, darytina išvada, kad SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad:
- kai Sąjungos pilietis yra suaugęs pilnametis asmuo, priklausomumo santykis, pagrindžiantis sprendimą atitinkamos trečiosios šalies piliečiui suteikti pagal šį straipsnį išvestinę teisę gyventi šalyje, gali būti pripažįstamas tik išimtiniais atvejais, kai, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamas asmuo niekaip negali būti atskirtas nuo savo šeimos nario, nuo kurio jis priklauso,
 - kai Sąjungos pilietis yra nepilnametis, tokio priklausomumo santykio vertinimas turi būti pagrįstas siekiu užtikrinti vaiko interesą, kai atsižvelgiama į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, visų pirma, į vaiko amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su kiekvienu iš tėvų laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su vienu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, keltų šio vaiko raidai; siekiant įrodyti tokį priklausomumo santykį, nepakanka biologinių arba teisinių šeimos santykių su šiuo trečiosios šalies piliečiu ir nebūtina, kad jis gyventų kartu su vaiku.

Dėl priklausomumo santykio atsiradimo momento reikšmės

- 77 Trečia, reikia nustatyti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nesvarbu, jog priklausomumo santykis, kuriuo remiasi trečiosios šalies pilietis, siekdamas pagrįsti savo prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslais, atsirado jau priėmus sprendimą uždrausti atvykti į šalį.
- 78 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, pirma, trečiųjų šalių piliečių, valstybės narės piliečių šeimos narių, teisė gyventi šalyje, pripažinta pagal SESV 20 straipsnį, yra išvestinė teisė gyventi šalyje, kuria siekiama apsaugoti Sąjungos piliečio teises laisvai judėti ir apsigyventi, ir, antra, trečiosios šalies piliečio teisė

gyventi valstybės narės, kurios pilietybę turi minėtas Sąjungos pilietis, teritorijoje reikia pripažinti dėl priklausomumo santykio tarp šio Sąjungos piliečio ir jo šeimos nario, trečiosios šalies piliečio, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 52 punktą.

- 79 Šiomis aplinkybėmis, jeigu prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu turėtų būti automatiškai atmestas, kai toks priklausomumo santykis tarp Sąjungos piliečio ir jo šeimos nario, trečiosios šalies piliečio, atsirado po to, kai buvo priimtas sprendimas grąžinti pastarąjį ir nustatytas draudimas jam atvykti į šalį, taigi jis žinojo, kad šalyje gyvena neteisėtai, būtų pažeistas Sąjungos pilietybės veiksmingumas. Tokiu atveju į tokį priklausomumo santykį tarp Sąjungos piliečio ir trečiosios šalies piliečio iš tiesų negalėjo būti atsižvelgta dėl pastarojo priimant sprendimą grąžinti ir nustatant draudimą atvykti.
- 80 Be to, Teisingumo Teismas jau 2011 m. kovo 8 d. Sprendime *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) ir 2017 m. gegužės 10 d. Sprendime *Chavez-Vilchez ir kt.* (C-133/15, EU:C:2017:354) pripažino, kad išvestinė teisė gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį turi būti pripažįstama trečiųjų šalių piliečiams, nepilnamečių ir savo judėjimo laisve nesinaudojusių Sąjungos piliečių tėvams, net jei tuo metu, kai vaikai gimė, tėvai atitinkamos valstybės narės teritorijoje gyveno neteisėtai.
- 81 Remiantis tuo, kas išdėstyta, SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nesvarbu, jog priklausomumo santykis, kuriuo remiasi trečiosios šalies pilietis, grįsdamas prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, atsirado po to, kai dėl jo buvo priimtas sprendimas uždrausti atvykti į šalį.

Dėl klausimo, ar draudimas atvykti į šalį nustatytas galutiniu sprendimu

- 82 Ketvirta, reikia nustatyti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nesvarbu, jog sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į šalį yra tapęs galutinis tuo momentu, kai šis pateikia prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu.
- 83 Kaip matyti iš šio sprendimo 57–61 punktų, siekiant užtikrinti SESV 20 straipsnio veiksmingumą, draudimą atvykti reikia panaikinti arba sustabdyti, net kai jis tapo galutinis, jei tarp minėto trečiosios šalies piliečio ir jo šeimos nario, Sąjungos piliečio, yra toks priklausomumo santykis, kuriuo galima pateisinti išvestinės teisės gyventi atitinkamos valstybės narės teritorijoje suteikimą pagal šį 20 straipsnį.
- 84 Darytina išvada, kad SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nesvarbu, jog sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į šalį yra galutinis tuo momentu, kai šis pateikia prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu.

Dėl draudimo atvykti į šalį nustatymo motyvų

- 85 Penkta, reikia nustatyti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog neturi reikšmės tai, kad trečiosios šalies piliečiui, pateikusiam prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, nustatytas draudimas atvykti į šalį pateisinamas tuo, kad jis neįvykdė prievolės grįžti, arba viešosios tvarkos pagrindais.
- 86 Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo priimti sprendimą uždrausti atvykti į šalį, kai trečiosios šalies pilietis, dėl kurio buvo priimtas sprendimas grąžinti, neįvykdė savo prievolės grįžti arba kai nebuvo suteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti – taip gali būti minėtos direktyvos 7 straipsnio 4 dalyje numatytu atveju, kai atitinkamas asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, visuomenės ar nacionaliniam saugumui.

- 87 Pirma, kiek tai susiję su prievolės grįžti neįvykdymu, reikia pažymėti, kad nėra reikšminga tai, kad draudimas atvykti į šalį buvo nustatytas remiantis šiuo motyvu.
- 88 Iš tiesų, dėl motyvų, išdėstytų šio sprendimo 53–62, 79 ir 80 punktuose, valstybė narė negali atsisakyti nagrinėti trečiosios šalies piliečio jos teritorijoje pateikto prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, remdamasi vien tuo, kad jis pažeidė prievolę grįžti ir todėl neteisėtai gyvena minėtoje teritorijoje, pirmiau neišnagrinėjusi, ar tarp šio trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos piliečio, jo šeimos nario, nėra tokio priklausomumo ryšio, dėl kurio reikia pripažinti trečiosios šalies piliečio išvestinę teisę gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį.
- 89 Be to, reikia priminti, kad, viena vertus, trečiosios šalies piliečiui, Sąjungos piliečio šeimos nariui, pagal SESV 20 straipsnį pripažįstama teisė gyventi priimančiojoje valstybėje narėje tiesiogiai kyla iš šio straipsnio, ir nereikalaujama, kad trečiosios šalies pilietis jau turėtų kitą leidimo gyventi atitinkamos valstybės narės teritorijoje dokumentą, ir, kita vertus, ši teisė gyventi šalyje trečiosios šalies piliečiui turi būti pripažįstama nuo priklausomumo santykio tarp pastarojo ir Sąjungos piliečio atsiradimo, todėl nuo šio momento ir tol, kol šis priklausomumo santykis tęsiasi, trečiosios šalies pilietis negali būti laikomas neteisėtai gyvenančiu atitinkamos valstybės narės teritorijoje, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 2 punktą.
- 90 Antra, kiek tai susiję su aplinkybe, kad draudimas atvykti į šalį nustatytas dėl viešosios tvarkos pagrindų, Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad SESV 20 straipsnis neturi įtakos valstybių narių teisei remtis išimtimi, be kita ko, susijusia su viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo užtikrinimu. Tad, kadangi pareiškėjų pagrindinėse bylose situacijai taikoma Sąjungos teisė, ji turi būti vertinama atsižvelgiant į Chartijos 7 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, o esant tam tikroms aplinkybėms šį straipsnį reikia aiškinti kartu su Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje pripažinta pareiga atsižvelgti į vaiko interesus (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 81 punktą ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 36 punktą).
- 91 Be to, siekiant pagrįsti Sąjungos piliečių ar jų šeimos narių teisės gyventi šalyje išimtį, sąvokos „viešojo tvarka“ ir „visuomenės saugumas“ turi būti aiškinamos siaurai. Sąvoka „viešojo tvarka“ visais atvejais reiškia, kad, be socialinės tvarkos sutrikdymo, kurį sukelia bet koks įstatymo pažeidimas, turi kilti tikra, esama ir pakankamai rimta grėsmė vienam iš pagrindinių visuomenės interesų. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, sąvoka „visuomenės saugumas“ apima valstybės narės vidaus ir jos išorės saugumą, todėl grėsmė institucijų ir pagrindinių viešųjų įstaigų veikimui ir gyventojų išlikimui, taip pat rimto išorinių santykių arba takaus tautų sugyvenimo sutrikdymo pavojus ar grėsmė kariniams interesams gali paveikti visuomenės saugumą. Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad kova su nusikalstamumu, susijusiu su organizuota neteisėta prekyba narkotikais ar terorizmu, patenka į sąvoką „visuomenės saugumas“ (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 82 ir 83 punktus ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 37–39 punktus).
- 92 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti: jeigu sprendimas nesuteikti teisės gyventi šalyje pagrįstas tikra, esama ir pakankamai rimta grėsmė viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui, atsižvelgiant, be kita ko, į trečiosios šalies piliečio padarytas nusikalstamas veikas, toks sprendimas atitinka Sąjungos teisę, net jei dėl jo kiltų jo šeimos nario, Sąjungos piliečio, prievolė išvykti iš Sąjungos teritorijos (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 84 punktą ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 40 punktą).
- 93 Vis dėlto šios išvados negalima daryti automatiškai, remiantis vien suinteresuotojo asmens teistumu. Atsižvelgiant į atvejį, tokią išvadą galima daryti tik konkrečiai įvertinus visas esamas ir reikšmingas bylos aplinkybes, atsižvelgus į proporcingumo principą, vaiko interesus ir pagrindines teises, kurių

laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 85 punktą ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 41 punktą).

- 94 Atliekant tokį vertinimą, be kita ko, reikia atsižvelgti į atitinkamo asmens elgesį, jo gyvenimo atitinkamos valstybės narės teritorijoje trukmę ir teisėtą pobūdį, padarytos nusikalstamos veikos pobūdį ir sunkumą, suinteresuotojo asmens esamą pavojingumą visuomenei, vaikų amžių ir sveikatos būklę, taip pat jų šeiminių ir materialinę padėtį (2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 86 punktas ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 42 punktas).
- 95 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinę praktiką nereikalaujama, kad kompetentinga nacionalinė institucija konkrečiai įvertintų visas reikšmingas aplinkybes prieš atmesdama tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, pateiktą prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu.
- 96 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iš jo nagrinėjamų ginčijamų sprendimų nėra aišku, ar toks konkretus vertinimas buvo atliktas dėl kiekvieno iš pareiškėjų pagrindinėse bylose priimant sprendimą grąžinti ir nustatant draudimą atvykti. Bet kuriuo atveju, net ir darant prielaidą, kad toks vertinimas buvo atliktas, kai kompetentinga nacionalinė institucija numato priimti sprendimą atmesti trečiosios šalies piliečio pateiktą prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, ji dar turi išnagrinėti, ar nuo sprendimo grąžinti priėmimo faktinės aplinkybės nepasikeitė taip, kad nebegalima atsisakyti suteikti jam teisės gyventi šalyje (pagal analogiją žr. 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Orfanopoulos ir Oliveri*, C-482/01 ir C-493/01, EU:C:2004:262, 79 ir 82 punktus ir 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Cetinkaya*, C-467/02, EU:C:2004:708, 45 ir 47 punktus).
- 97 Darytina išvada, kad SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nesvarbu, jog sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui, pateikusiam prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, grindžiamas tuo, kad jis neįvykdė prievolės grįžti; kai toks sprendimas buvo pagrįstas viešosios tvarkos pagrindais, jais remtis priimant sprendimą nesuteikti šiam trečiosios šalies piliečiui išvestinės teisės gyventi šalyje pagal šį straipsnį galima, tik jeigu, konkrečiai įvertinus visas bylos aplinkybes, atsižvelgus į proporcingumo principą, atitinkamo vaiko arba vaikų interesus ir pagrindines teises, matyti, kad suinteresuotasis asmuo kelia tikrą, esamą ir didelę grėsmę viešajai tvarkai.

Dėl trečiojo klausimo

- 98 Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/115 5 straipsnis ir Chartijos 7 ir 24 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys nacionalinę praktiką, pagal kurią dėl trečiosios šalies piliečio, dėl kurio jau buvo priimtas sprendimas grąžinti – ir jis tebegalioja – ir nustatytas draudimas atvykti į šalį, priimamas sprendimas grąžinti, neatsižvelgiant į su šeimos gyvenimu susijusias aplinkybes ir, be kita ko, nepilnamečio vaiko interesus, kurie nurodomi prašyme išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktame po to, kai nustatytas draudimas atvykti į šalį.
- 99 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį ir antrąjį klausimus, trečiasis klausimas turi būti suprantamas kaip susijęs tik su tais atvejais, kai trečiosios šalies pilietis negali pasinaudoti išvestine teise gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį.
- 100 Atsižvelgiant į tai, pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2008/115 2 konstatuojamąją dalį šia direktyva siekiama suformuoti efektyvią išsiuntimo ir repatriacijos politiką, pagrįstą bendrais standartais, kad atitinkamų asmenų repatriacija vyktų žmoniškai ir gerbiant jų pagrindines teises ir

orumą. Kaip matyti iš Direktyvos 2008/115 pavadinimo ir jos 1 straipsnio, ja šiuo tikslu nustatomi „bendri standartai ir tvarka“, kuriuos kiekviena valstybė narė privalo taikyti grąžindama neteisėtai šalyje esančius trečiųjų šalių piliečius (2014 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 39 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 101 Be to, iš šios direktyvos 6 konstatuojamosios dalies matyti, kad valstybės narė sprendimą grąžinti neteisėtai valstybės narės teritorijoje esančius trečiųjų šalių piliečius, numatytą direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje, privalo priimti pagal teisingą ir aiškią tvarką.
- 102 Konkrečiai kalbant, pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį „Negražinimas, vaiko interesai, šeimos gyvenimas ir sveikatos būklė“, įgyvendindamos šią direktyvą, valstybės narės privalo, pirma, tinkamai atsižvelgti į atitinkamo trečiosios šalies piliečio vaiko interesus, šeimos gyvenimą ir sveikatos būklę ir, antra, paisyti negražinimo principo (2014 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 48 punktą).
- 103 Remiantis tuo darytina išvada, kad jeigu kompetentinga nacionalinė institucija ketina priimti sprendimą grąžinti, ji būtinai turi laikytis Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje nustatytų įpareigojimų ir šiuo klausimu išklausti suinteresuotąjį asmenį. Šiuo atveju pastarajam tenka pareiga per apklausą bendradarbiauti su kompetentinga nacionaline institucija, kad jai būtų pateikta visa reikšminga informacija apie jo asmeninę ir šeiminių padėtį, visų pirma informacija, dėl kurios būtų galima pateisinti sprendimo grąžinti nepriėmimą (2014 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 49 ir 50 punktai).
- 104 Taigi pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį draudžiama, kad valstybė narė, neatsižvelgdama į reikšmingas atitinkamo trečiosios šalies piliečio šeimos gyvenimo aplinkybes, kurias trečiosios šalies pilietis nurodė pagrįsdamas prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu ir ginčydamas sprendimą grąžinti, priimtą tokį sprendimą grąžinti, net jeigu dėl tokio piliečio jau buvo priimtas sprendimas grąžinti ir nustatytas draudimas atvykti į šalį.
- 105 Vis dėlto, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 103 punkte, suinteresuotasis asmuo privalo lojaliai bendradarbiauti su kompetentinga nacionaline institucija. Laikydamasis šios lojalaus bendradarbiavimo pareigos jis turi laiku informuoti apie visus reikšmingus jo šeimos gyvenimo pokyčius. Iš tiesų, trečiosios šalies piliečio teise, kad prieš priimant sprendimą grąžinti būtų atsižvelgta į jo šeiminių padėtį, negali būti naudojama kaip priemonė administracinei procedūrai atnaujinti arba pratęsti neribotą skaičių kartų (pagal analogiją žr. 2014 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 71 punktą).
- 106 Taigi, kai, kaip pagrindinėse bylose, jau buvo priimtas sprendimas grąžinti trečiosios šalies pilietį ir per šią pirmą procedūrą jis turėjo galimybę remtis jau egzistavusiomis su savo šeimos gyvenimu susijusiomis aplinkybėmis, kuriomis jis grindžia prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, kompetentingai nacionalinei institucijai negali būti priekaištaujama dėl to, kad per vėlesnę grąžinimo procedūrą ji neatsižvelgia į minėtas aplinkybes, kuriomis suinteresuotasis asmuo turėjo remtis ankstesnėje procedūroje.
- 107 Todėl į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2008/115 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią dėl trečiosios šalies piliečio, dėl kurio jau buvo priimtas sprendimas grąžinti – ir jis tebegalioja – ir nustatytas draudimas atvykti į šalį, sprendimas grąžinti priimamas neatsižvelgiant į su jo šeimos gyvenimu susijusias aplinkybes, visų pirma nepilnamečių vaikų interesus, nurodytas prašyme išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateikiamame po to, kai jau nustatytas draudimas atvykti į šalį, išskyrus atvejį, kai suinteresuotasis asmuo galėjo šiomis aplinkybėmis remtis anksčiau.

Dėl ketvirtąjį klausimą

108 Atsižvelgiant į atsakymus, pateiktus į tris pirmuosius klausimus, į ketvirtąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

109 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse, būtent jos 5 ir 11 straipsniai, turi būti aiškinama kaip nedraudžianti valstybės narės praktikos, kai prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateiktas jos teritorijoje trečiosios šalies piliečio, šios valstybės narės pilietybę turinčio ir teise laisvai judėti nepasinaudojusio Sąjungos piliečio šeimos nario, nenagrinėjamas vien tuo pagrindu, kad šiam trečiosios šalies piliečiui taikomas draudimas atvykti į šalį.
2. SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip:
 - jis draudžia valstybės narės praktiką, kai toks prašymas nenagrinėjamas vien tokiu pagrindu, neatsižvelgiant į tai, ar tarp šių Sąjungos piliečio ir trečiosios šalies piliečio yra toks priklausomumo santykis, kad, atsisakius pastarajam suteikti išvestinę teisę gyventi šalyje, Sąjungos pilietis iš tikrųjų būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos ir taip netektų galimybės veiksmingai naudotis pagrindinėmis jo statuso suteikiamomis teisėmis,
 - kai Sąjungos pilietis yra pilnametis asmuo, priklausomumo santykis, pagrindžiantis sprendimą atitinkamos trečiosios šalies piliečiui suteikti pagal šį straipsnį išvestinę teisę gyventi šalyje, gali būti pripažįstamas tik išimtiniais atvejais, kai, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamas asmuo niekaip negali būti atskirtas nuo savo šeimos nario, nuo kurio jis priklauso,
 - kai Sąjungos pilietis yra nepilnametis, tokio priklausomumo santykio vertinimas turi būti pagrįstas siekiu užtikrinti vaiko interesą, kai atsižvelgiama į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, be kita ko, į vaiko amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su kiekvienu iš tėvų laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su vienu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, sukeltų šio vaiko raidai; siekiant įrodyti tokį priklausomumo santykį, nepakanka biologinių arba teisinių šeimos santykių su šiuo trečiosios šalies piliečiu ir nebūtina, kad jis gyventų kartu su vaiku,
 - nesvarbu, jog priklausomumo santykis, kuriuo remiasi trečiosios šalies pilietis, grįsdamas prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslais, atsirado jau priėmus dėl jo sprendimą uždrausti atvykti į šalį,
 - nesvarbu, jog sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į šalį yra galutinis tuo momentu, kai šis pateikia prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslais;

- nesvarbu, kad sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui, pateikusiam prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, atvykti į šalį grindžiamas tuo, kad jis neįvykdė prievolės grįžti; kai toks sprendimas buvo pagrįstas viešosios tvarkos pagrindais, jais remtis priimant sprendimą nesuteikti šiam trečiosios šalies piliečiui pagal šį straipsnį išvestinės teisės gyventi šalyje galima tik jeigu, konkrečiai įvertinus visas bylos aplinkybes, atsižvelgus į proporcingumo principą, atitinkamo vaiko arba vaikų interesus ir pagrindines teises, matyti, kad suinteresuotasis asmuo kelia tikrą, esamą ir didelę grėsmę viešajai tvarkai.
3. Direktyvos 2008/115 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią dėl trečiosios šalies piliečio, dėl kurio jau buvo priimtas sprendimas grąžinti – ir jis tebegalioja – ir nustatytas draudimas atvykti į šalį, sprendimas grąžinti priimamas neatsižvelgiant į su jo šeimos gyvenimu susijusias aplinkybes, visų pirma nepilnamečių vaikų interesus, nurodytas prašyme išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, pateikiamame po to, kai jau nustatytas draudimas atvykti į šalį, išskyrus atvejį, kai suinteresuotasis asmuo galėjo šiomis aplinkybėmis remtis anksčiau.

Parašai.